

LÄNSSTYRELSEN
I STOCKHOLMS LÄN

Enheten för kulturmiljö
Kersti Lilja
08-785 42 48

BESLUT

Datum
2010-09-23

Beteckning
432-10-7160

1 (4)
L 2153

Delg. kv.
Swedavia AB
168 67 Bromma

	SWEDISH NATIONAL HERITAGE BOARD RIKSANTIKVARIEMÄMBETET
Ink	2010 -09- 2 8
Dnr:.....	

Byggnadsminnesförklaring av Bromma flygplats i Stockholms stad och län

BESLUT

Länsstyrelsen utfärdar förklaring med stöd av 3 kap. 7 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML), att Bromma flygplats har övergått till att bli byggnadsminne enligt 3 kap.1 § samma lag. Samma skyddsbestämmelser gäller som tidigare.

SKYDDSBESTÄMMELSER

För byggnadsminnet gäller följande skyddsbestämmelser:

Kontorsbyggnad med flygledartorn (f.d. stationsbyggnad)

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas, ej heller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme, inte heller i kvarvarande rumsindelning från 1935.
3. Ingrepp får inte göras i fast inredning tillkommen före 1960. Med fast inredning avses socklar, väggpaneler, trapplopp, räcken, dörr- och fönstersnickerier, fast armatur samt tak-, vägg- och golvmaterial.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska utföras med traditionella material och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Terminalbyggnad (f.d. hangar A)

1. Byggnaden får inte rivas eller flyttas, ej heller till sitt yttre byggas om eller på annat sätt förändras så att dess kulturhistoriska värden minskar.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadens stomme eller kvarvarande delar av ursprunglig rumsindelning. Takstolarnas fackverkskonstruktioner får inte

2010-09-29 beslöt Sk
Kersti Lilja
Ar. / JL

förvanskas eller ersättas med andra konstruktioner. Befintliga hangarportar skall bevaras i ursprungligt läge.

3. Ingrepp får inte göras i äldre bevarad fast inredning, såsom trappor, räcken, dörr- och fönsteromfattningar, snickerier, socklar, takarkitektur eller tekniska installationer som kan relateras till den ursprungliga funktionen som hangar.
4. Byggnaden ska underhållas så att den inte förfaller. Vård och underhållsarbeten ska utföras med traditionella material och metoder på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

HISTORIK

Frågan om att anlägga en landflygplats i Stockholm blev under 1920-talet en riksangelägenhet. Staten och Stockholms stad kunde, efter många års diskussioner, börja arbetet med att anlägga en flygstation i Bromma. Start- och landningsbanorna gjordes i asfalt och betong. Bromma flygplats invigdes år 1936.

Under andra världskriget var Bromma flygplats centrum för den betydelsefulla kurirtrafiken till England. På Bromma tillverkades även det svenska jaktplanet J22. Efter kriget växte trafiken och nya maskiner och rutter tillkom. Flygplatsen byggdes ut med nya stora hangarer och en ny startbana anlades för den kommande Atlantrafiken. Bromma flygplats blev för många svenskar symbolen för "porten ut i världen". Linjeflyg startade sin inrikestrafik år 1957. Utrikestrafiken flyttade år 1962 till den då nyanlagda Arlanda. Inrikestrafiken överfördes till Arlanda år 1969. I dag förekommer återigen inrikestrafik från Bromma flygplats.

Kontorsbyggnaden med flygledartorn, f.d. stationsbyggnad, uppfördes år 1935. Arkitekt var Paul Hedqvist. Den ursprungliga användningen för byggnaden var som stationsbyggnad för Bromma flygplats. Den innehöll förutom passagerarhall lokaler för Tullverket, Televerket, Postverket, Svenska Handelsbankens kontor, AB Aerotransport (ABA) och fyra utländska flygbolag. Ovanför passagerarhallen fanns också bl.a. en restaurang med utsikt över hallen och flygfältet. Trafikledartornet/kontrolltornet är placerat på takets sydvästra hörn. Delar av taket anlades som en utsiktsplats för allmänheten. Byggnaden har trots senare förändringar behållit sitt helhetsintryck genom att arkitekten Hedqvist också utformat tilläggen.

Terminalbyggnaden, f.d. hangar A, uppfördes 1935-36. Arkitekten var Paul Hedqvist. Södra halvan av hangaren byggdes under åren 1952-53 om till en utrikesterminal. Arkitekten var då John Ivar John. Den gamla stationsbyggnaden var redan vid öppnandet av flygplatsen för liten. Flygets expansion efter kriget gjorde situationen akut och till OS i Helsingfors 1952 konverterades hangar A till en provisorisk terminal som sedan permanentades. Den nya terminalen blev tre gånger större än den ursprungliga som nu blev inrikeshall. En åskådarbalkong

uppfördes längs den västra fasaden, ovanpå en nybyggd länga med gatedörrar mot flygfältet, medan kontorslokaler skapades innanför den östra väggen. Smärre förändringar av interiörens detaljer har gjorts under 1960-80-talen samt att dörrarna mot flygplatsen har bytts ut.

MOTIVERING FÖR BYGGNADSMINNESFÖRKLARINGEN

De angivna byggnaderna på Bromma flygplats kan genom denna byggnadsminnesförklaring bevaras som monument över en viktig kommunikationshistorisk period. Byggnaderna är av arkitektoniskt hög kvalitet och utgör tidiga och autentiska exempel på en modernistisk flygplatsarkitektur. På Bromma flygplats finns ett hitintills obrutet traditionsvärde med stora kulturhistoriska kvaliteter. Flygplatsens byggnader tillkom samtidigt, ritade och uppförda för sina funktioner. De utgör pedagogiska exempel på delar i ett samlat, funktionellt byggnadskomplex. Stationsbyggnaden och hangar A uppfördes under den tidiga modernismens årtionde och har präglats av det decenniets arkitekturstil. Vitala delar av de ursprungliga byggnadskonstruktionerna är bevarade, trots senare om- och tillbyggnader, samtidigt som det som är uppfört efter flygplatsens invigning till stora delar också är bevarade. På detta sätt kan historien avläsas i flygplatskomplexet.

ÄRENDETS HANDLÄGGNING

Bromma flygplats är statligt byggnadsminne sedan 2000-09-14. Luftfartsverkets synpunkter har tillgodosetts i de av regeringen fastställda skyddsbestämmelserna. Riksdagen beslutade 2009-12-03 att Luftfartsverket skulle delas och att bolagisera flygplatsverksamheten. Det nya flygplatsbolaget Swedavia AB bildades 2010-04-01. Bromma flygplats övergick därmed, samma dag, till att bli byggnadsminne enligt KML. Enligt 3 kap. 7 § KML ska Länsstyrelsen utfärda förklaring om detta.

UPPLYSNINGAR

Länsstyrelsen lämnar utan kostnad för ägaren råd och anvisningar i fråga om underhåll.

Länsstyrelsen får vidare framhålla att om det finns särskilda skäl, kan Länsstyrelsen enligt 3 kap. 14 § KML lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid med skyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen får ställa de villkor för tillståndet som är skäligen med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen. Villkoren får avse hur ändringen ska utföras samt den dokumentation som behövs.

Detta beslut kan överklagas hos allmän förvaltningsdomstol (Förvaltningsrätten i Stockholms län) enligt anvisningar på bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av länsöverdirektör Katarina Kämpe. I beslutet har även deltagit chefsjurist Karin Bergh, länsantikvarie Maria Malmlöf samt förste antikvarie Kersti Lilja, föredragande.

Katarina Kämpe

Kersti Lilja

Bilaga
Besvärshänvisning

Kopia till

Mk (exp, kl, hla)

Riksantikvarieämbetet

Stockholms stadsmuseum

Byggnadsnämnden i Stockholms kommun (med lagakraftsbevis)

Lantmäterimyndigheten i Stockholms kommun (med lagakraftsbevis)

Swedavia, Dante Cherco, 168 67 Bromma